

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2016. gada 9. novembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Direktīva 2008/48/EK — Patērētāju aizsardzība — Patēriņa kredīti — 1. panta 3. punkta m) apakšpunkts, 10. panta 1. un 2. punkts, 22. panta 1. punkts un 23. pants — Jēdzienu “papīra formā” un “cits pastāvīgs informācijas nesējs” interpretācija — Līgums, kurā ir ietverta atsauce uz citu dokumentu — “Rakstveida formas” prasība valsts tiesību izpratnē — Norāde par nepieciešamo informāciju, atsaucoties uz objektīviem parametriem — Kreditlīgumā uz noteiktu laiku norādāmā informācija — Obligātas informācijas neesamības sekas — Samērīgums

Lietā C-42/15

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Okresný súd Dunajská Streda (Dunajská Streda)* [Dunajskas Stredas] rajona tiesa, Slovākija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2014. gada 19. decembrī un kas Tiesā registrēts 2015. gada 2. februārī, tiesvedībā

Home Credit Slovakia a.s.

pret

Klára Bíróová.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], tiesneši M. Vilars [*M. Vilaras*], J. Malenovskis [*J. Malenovský*], M. Safjans [*M. Saffjan*] (referents) un D. Švābi [*D. Šváby*],

ģenerālvokāte E. Šarpstone [*E. Sharpston*],

sekretārs M. Aleksejevs [*M. Alekseev*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2016. gada 24. februāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— Slovākijas valdības vārdā – *B. Ricziová*, pārstāve,

— Vācijas valdības vārdā – *T. Henze* un *J. Kemper*, pārstāvji,

— Eiropas Komisijas vārdā – *G. Goddin* un *A. Tokár*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus 2016. gada 9. jūnija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – slovāku.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Direktīvas 2008/48/EK par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp., un kļūdu labojumi – OV 2009, L 207, 14. lpp.; OV 2010, L 199, 40. lpp., OV 2011, L 234, 46. lpp., un OV 2015, L 36, 15. lpp.) 1. panta 3. punkta m) apakšpunkta, 10. panta 1. un 2. punkta, 22. panta 1. punkta, kā arī 23. panta interpretāciju.
- 2 Šis lūgums tika iesniegts tiesvedībā, kurā *Home Credit Slovakia a.s.* vēršas pret *Klára Bíróová* saistībā ar prasījumu samaksāt atlikušās summas, kas ir maksājamas atbilstoši kredītam, kuru šī sabiedrība bija piešķirusi minētajai personai un saistībā ar kuru tai radās atmaksas kavējums.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 2008/48 preambulas 7., 9., 10., 19., 30., 31. un 47. apsvērumā ir noteikts:

“(7) Lai sekmētu pareizi funkcionējoša patēriņa kredītu iekšējā tirgus izveidi, ir jāparedz saskaņota Kopienas sistēma vairākās būtiskās jomās. [..]

[..]

(9) Vajadzīga pilnīga saskaņošana, lai visiem patērētājiem Kopienā nodrošinātu augstu un līdzvērtīgu viņu interešu aizsardzības līmeni un lai izveidotu īstu iekšējo tirgu. Tādēļ dalībvalstīm nevajadzētu atļaut saglabāt vai ieviest valstu noteikumus, izņemot tos, kas paredzēti šajā direktīvā. Šāds ierobežojums tomēr būtu jāpiemēro tikai tad, ja šajā direktīvā pastāv saskaņoti noteikumi. Ja šādi saskaņoti noteikumi nepastāv, dalībvalstīm būtu jāpatur tiesības saglabāt vai ieviest valstu tiesību aktus. [..]

(10) Šajā direktīvā ietvertās definīcijas nosaka saskaņošanas apjomu. Tāpēc dalībvalstu saistībām īstenot direktīvas nosacījumus vajadzētu būt ierobežotām attiecībā uz to apjomu, kā tas noteikts minētajās definīcijās. [..]

[..]

(19) Lai patērētāji varētu pieņemt lēmumu, zinot visus faktus, viņiem pirms kredītlīguma noslēgšanas būtu jāsaņem atbilstīga informācija par kredīta nosacījumiem un izmaksām, kā arī par viņu saistībām, kuru patērētāji var paņemt līdzi un apsvērt. [..]

[..]

(30) Šī direktīva nereglamentē līgumtiesību jautājumus, kas attiecas uz kredītlīgumu spēkā esamību. Tādējādi šajā jomā dalībvalstis var paturēt spēkā vai ieviest valsts noteikumus, kas atbilst Kopienas tiesībām. Dalībvalstis var noteikt tiesisko režīmu, kas reglamentē kredītlīguma noslēgšanas piedāvājumu, jo īpaši attiecībā uz laikposmu, kad to izsaka, un uz periodu, kurā tas ir saistošs kreditoram. Ja šāds piedāvājums tiek izteikts vienlaikus ar pirms līguma noslēgšanas sniegtu informāciju, kas paredzēta šajā direktīvā, tas – līdzīgi kā jebkura papildinformācija, ko kreditors vēlas sniegt patērētājam, – būtu jāizsniedz atsevišķā dokumentā, ko var pievienot Eiropas patēriņa kredīta standartinformācijai.

(31) Lai patērētājs zinātu savas kredītligumā noteiktās tiesības un pienākumus, visa vajadzīgā informācija kredītligumā būtu jāizklāsta skaidri un lakoniski.

[..]

(47) Dalībvalstīm būtu jāpieņem noteikumi par sankcijām, kas piemērojamas par to valsts noteikumu, kas pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, pārkāpumiem, un jānodrošina to īstenošana. Kaut gan sankciju izvēle paliek dalībvalstu ziņā, paredzētajām sankcijām vajadzētu būt efektīvām, samērīgām un preventīvām.”

4 Šīs direktīvas 1. pantā “Priekšmets” ir noteikts:

“Šīs direktīvas mērķis ir saskaņot dažus dalībvalstu normatīvo aktu un administratīvo procedūru aspektus saistībā ar līgumiem, kas attiecas uz patēriņa kredītu.”

5 Minētās direktīvas 3. panta “Definīcijas” m) punktā ir paredzēts:

“Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

[..]

m) “pastāvīgs informācijas nesējs” ir jebkurš instruments, kas dod iespēju patērētājam uzglabāt informāciju, kas adresēta personīgi viņam, tā, lai tā būtu pieejama turpmākai atsaucei par laika posmu, kurš atbilst informācijas mērķiem un kurš ļauj neizmainītā veidā pavairot uzglabāto informāciju.”

6 Šīs direktīvas 10. pantā “Kredītligumos iekļaujamā informācija” ir noteikts:

“1. Kredītligumus sagatavo papīra formā vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju.

Visas līgumslēdzējas puses saņem kredītliguma eksemplāru. Šis pants neskar nekādus valsts noteikumus attiecībā uz kredītligumu noslēgšanas spēkā esamību, kas atbilst Kopienas tiesību aktiem.”

2. “Kredītligumā skaidri un lakoniski norāda:

- a) kredīta veidu;
- b) līgumslēdzēju pušu identitāti un ģeogrāfiskās adreses, kā arī – attiecīgā gadījumā – iesaistītā kredīta starpnieka identitāti un ģeogrāfisko adresi;
- c) kredītliguma darbības termiņu;
- d) kredīta kopsummu un kredīta izņemšanas noteikumus;
- e) ja tas ir kredīts atlikta maksājuma veidā par konkrētu preci vai pakalpojumu vai saistītu kredītligumu gadījumā – šo preci vai pakalpojumu un tā cenu naudas izteiksmē;
- f) aizņēmuma likmi, šīs likmes – attiecīgos gadījumos – indeksācijas vai standarta procentu likmi, kas piemērojama sākotnējai aizņēmuma likmei, kā arī aizņēmuma likmes maiņas periodus, noteikumus un procedūras. Ja atkarībā no apstākļiem piemēro atšķirīgas aizņēmuma likmes – minēto informāciju par visām piemērojamām likmēm;
- g) gada procentu likmi un kopējo patērētāja maksājamo summu, kas aprēķināta kredītliguma noslēgšanas brīdī; min visus pieņēmumus, kas izmantoti minētās likmes aprēķinam;

- h) patērētāja veicamo maksājumu apjomu, skaitu un biežumu un – attiecīgā gadījumā – kārtību, kādā maksājumus novirzīs dažādu nesamaksāto maksājumu samaksai, kuriem piemēro dažādas aizņēmuma likmes;
- i) tāda kredītliguma gadījumā, kurā ir noteikta kapitāla atmaksa noteiktā termiņā, patērētāja tiesības jebkurā brīdī kredītliguma darbības laikā pēc pieprasījuma un bez maksas saņemt konta izrakstu ar amortizācijas tabulu.

Amortizācijas tabulā norāda veicamos maksājumus un šādu summu maksāšanas periodus un noteikumus; tabulā ietver katra kredīta atmaksas maksājuma atšifrējumu, lai būtu redzama kapitāla amortizācija, procenti, kas aprēķināti, pamatojoties uz aizņēmuma likmi, un – attiecīgā gadījumā – papildu izmaksas; ja procentu likme nav fiksēta vai ja saskaņā ar kredītligumu var mainīt papildu izmaksas, amortizācijas tabulā skaidri un lakoniski min faktu, ka tabulas dati ir derīgi tikai līdz nākamajai aizņēmuma likmes maiņai vai saskaņā ar kredītligumu veiktajai papildu izmaksu maiņai;

- j) ja veicama maksu un procentu apmaksa, neatmaksājot kapitālu, – izrakstu, kurā norādīti maksājamās aizņēmuma likmes un saistīto atkārtoto un vienreizējo maksu laika periodi un noteikumi;
- k) attiecīgā gadījumā – maksu par viena vai vairāku kontu uzturēšanu, norādot gan maksājumu operācijas, gan kredīta izņemšanas operācijas, ja vien konta atvēršana nav fakultatīva, kopā ar maksu par norēķinu līdzekli gan maksājumu operācijām, gan kredīta izņemšanas operācijām un jebkādām citām maksām, kas saistītas ar kredītligumu un nosacījumiem, saskaņā ar kuriem šīs maksas var mainīt;
- l) procentu likmi maksājumu kavējumu gadījumā, kāda tā piemērojama kredītliguma noslēgšanas brīdī, un procedūru tās koriģēšanai, un – attiecīgā gadījumā – jebkādu maksu par saistību nepildīšanu;
- m) brīdinājumu par iztrūkstošu maksājumu sekām;
- n) attiecīgā gadījumā – norādi, ka jāmaksā notāra nodeva;
- o) vajadzīgos galvojumus un apdrošināšanu, ja nepieciešams;
- p) informāciju par to, vai pastāv vai nepastāv tiesības atteikties no līguma, laika periodu, kurā var izmantot atteikšanās tiesības, un citus minēto tiesību izmantošanas nosacījumus, tostarp informāciju par patērētāja pienākumu samaksāt izmantoto kapitālu un procentus saskaņā ar 14. panta 3. punkta b) apakšpunktu, kā arī maksājamo procentu apjomu dienā;
- q) informāciju par tiesībām, kas paredzētas 15. pantā, kā arī šo tiesību izmantošanas nosacījumus;
- r) informāciju par tiesībām uz pirmstermiņa atmaksu, par pirmstermiņa atmaksas procedūru, kā arī – attiecīgā gadījumā – informāciju par kreditora tiesībām uz kompensāciju un veidu, kā tādu kompensāciju nosaka;
- s) procedūru, kas jāpiemēro, izmantojot tiesības izbeigt kredītligumu;
- t) informāciju par to, vai pastāv ārpustiesas sūdzību un pārsūdzību mehānisms patērētājam, un, ja pastāv, tad metodes, kā to izmantot;
- u) attiecīgā gadījumā – citus līguma noteikumus un nosacījumus;
- v) attiecīgā gadījumā – kompetentās uzraudzības iestādes nosaukumu un adresi.

3. Šā panta 2. punkta i) apakšpunktā minētajā gadījumā kreditors jebkurā brīdī kredītliguma darbības laikā bez maksas izsniedz patērētājam konta izrakstu amortizācijas tabulas veidā.

4. Attiecībā uz kredītligumiem, saskaņā ar kuriem patērētāja veiktās iemaksas nenovirza tūlītējai atbilstīgai kredīta kopsummas atmaksai, bet izmanto kapitāla uzkrāšanai tādos laika periodos un ar tādiem noteikumiem, kas iekļauti kredītligumā vai papildligumā, 2. punktā noteiktā sniedzamā informācija ietver skaidru un lakonisku norādi, ka šādi kredītligumi negarantē saskaņā ar kredītligumu izsniegtā kredīta kopsummas atmaksu, ja vien šāda garantija netiek dota.

[..]”

7 Direktīvas 2008/48 14. panta “Atteikuma tiesības” 1. punktā ir noteikts:

“Patērētājs četrpadsmit kalendāro dienu laikā var atteikties no kredītliguma, nesniedzot nekādu pamatojumu.

Šo atteikuma termiņu sāk skaitīt:

a) no kredītliguma noslēgšanas dienas; vai

b) no dienas, kad patērētājs saņem līguma noteikumus un nosacījumus, un informāciju saskaņā ar 10. pantu, ja šī diena ir vēlāk nekā šīs daļas a) apakšpunktā minētā diena.”

8 Šīs direktīvas 22. pants “Saskaņošana un šīs direktīvas obligāta piemērošana” ir izteikts šādā redakcijā:

“1. Ciktāl šajā direktīvā iekļauti saskaņoti noteikumi, dalībvalstis savos tiesību aktos nedrīkst saglabāt vai ieviest noteikumus, kas atšķiras no šajā direktīvā paredzētajiem.

[..]

3. Turklāt dalībvalstis nodrošina, ka noteikumus, ko tās pieņem, īstenojot šo direktīvu, nevar apiet, izmantojot veidu, kā līgumi formulēti, jo īpaši kredītu izņemšanu vai kredītligumus, uz ko attiecas šīs direktīvas darbības joma, integrējot kredītligumos, kuru būtība vai mērķis ļautu izvairīties no tās piemērošanas.

[..]”

9 Minētās direktīvas 23. pantā “Sankcijas” ir paredzēts:

“Dalībvalstis pieņem noteikumus par sankcijām, kas piemērojamas par valsts noteikumu, kuri pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, pārkāpumiem, un veic visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu sankciju īstenošanu. Paredzētajām sankcijām ir jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām.”

10 Direktīvas 2008/48 II pielikuma attiecībā uz “Eiropas patēriņa kredīta standartinformāciju” 2. punktā “Kredīta produkta galveno iezīmju apraksts” ir iekļauta rubrika “Patērētāja iemaksas un – attiecīgā gadījumā – iemaksu veikšanas kārtība”. Šai rubrikai atbilst šāds apraksts:

“Jums būs jāveic šādi maksājumi:

[iemaksu summa, skaits un biežums, kas jāveic patērētājam]

Procenti un/vai izdevumi, ko patērētājs apmaksā šādā veidā:"

Slovākijas tiesības

- 11 *Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebitel'ských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov* (Likums Nr. 129/2010 par patēriņa kredītiem un citiem kredītiem un izdevumiem patērētājiem, kā arī par noteiktu citu likumu grozījumiem, turpmāk tekstā – "Likums Nr. 129/2010") redakcijā, kas ir piemērojama pamatlietā, ir vērsti uz to, lai transponētu Direktīvu 2008/48 Slovākijas tiesībās.

- 12 Šī likuma 9. pants ir izteikts šādā redakcijā:

"1. Patēriņa kredītlīgumam ir jābūt sastādītam rakstveidā. Visas līguma puses saņem vismaz vienu līguma eksemplāru papīra formā vai uz cita pastāvīga informācijas nesēja, kas ir patērētāja rīcībā.

2. Līdzās Civill kodeksā minētajām vispārējām norādēm [...] patēriņa kredītlīgumā ir iekļaujama šāda informācija:

[..]

k) maksājumu apjoms, skaits un biežums, kā arī papildu procenti un izdevumi, un attiecīgā gadījumā – kārtība, kādā maksājumus novirzīs dažādu nesamaksāto maksājumu samaksai, kuriem piemēro dažādas aizņēmuma likmes;

l) tāda patēriņa kredītlīguma gadījumā, kurā ir noteikta kapitāla atmaksa noteiktā termiņā, patērētāja tiesības jebkurā brīdī kredītlīguma darbības laikā pēc pieprasījuma un bez maksas saņemt konta izrakstu 5. punktā norādītās amortizācijas tabulas formā.

[..]"

- 13 Minētā likuma 11. panta 1. punktā ir noteikts:

"Piešķirts patēriņa kredīts ir uzskatāms par atbrīvotu no procentiem un izdevumiem, ja:

- a) patēriņa kredītlīgums nav noslēgts rakstveida formā, kā ir paredzēts 9. panta 1. punktā, un neietver informāciju, kas ir prasīta ar 9. panta 2. punkta a)–k), r) un y) apakšpunktu un 10. panta 1. punktu, b) patēriņa kredītlīgumā nav pareizi norādīta gada procentu likme, un tas rada neizdevīgas sekas patērētājam."

- 14 *Občiansky zákonník* (Civill kodekss) 40. pantā ir paredzēts:

"1. Juridisks akts nav spēkā, ja tas nav izpildīts tādā formā, kādu prasa likums vai pušu vienošanās.

[..]

3. Ikviens juridisks akts, kas ir izpildīts rakstveidā, ir spēkā, ja to ir parakstījis tā autors. Ja to sagatavo vairākas personas, visu dalībnieku parakstiem nav obligāti jābūt uz viena un tā paša dokumenta, ja vien tiesību aktos nav noteikts citādi. Paraksts var tikt aizstāts ar elektroniskiem līdzekļiem gadījumos, kad izmantošana to paredz.

4. Rakstveida formas prasība ir ievērota, ja juridisks akts ir īstenots, izmantojot teleksu, faksu vai elektroniskos līdzekļus, kas ļauj noteikt juridiskā akta saturu un identificēt personu – šī akta izstrādātāju. Rakstveida formas prasība ir izpildīta arī tad, ja juridisks akts, kas ir īstenots, izmantojot elektroniskos līdzekļus, ir parakstīts ar apstiprinātu elektronisko parakstu.

[..]”

- 15 Civill kodeksa 46. panta 2. punktā ir noteikts:

“Līguma noslēgšana rakstveida formā prasa vienīgi rakstveida piedāvājuma un akcepta esamību. [..]”

- 16 *Obchodný zákonník* (Komerckodekss) 273. pants ir izteikts šādā redakcijā:

“1. Daļu no līguma satura var noteikt, atsaucoties uz vispārējiem līguma nosacījumiem, ko sagatavo profesionālās organizācijas vai interešu grupas, vai citiem komercnoteikumiem, kas ir zināmi noslēdzamā līguma pusēm vai ir pievienoti piedāvājumam.

[..]

3. Līguma noslēgšanai ir iespējams izmantot komercpraksē izmantojamu tipveida līgumu.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 17 2011. gada 29. jūnijā *Home Credit Slovakia* kā aizdevēja noslēdza ar *K. Bíróová* – aizņēmēju – kredītlīgumu, kas ir sagatavots, izmantojot tipveida veidlapu, kurā ir ailes, kas tika aizpildītas aizdevuma piešķiršanas datumā.
- 18 No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šajās ailēs bija ietverta informācija tostarp par aizņēmējas personas datiem, kā arī par viņas darba attiecībām, tostarp viņas ienākumiem. Turklāt tika norādīti dati attiecībā uz pašu kredītu, kā arī līdzekļu nodošanu rīcībā, tas ir, tostarp kredīta kopējā summa un patērētājas kopējā maksājamā summa, ikmēneša maksājumu summa, ikmēneša maksājumu skaits un kredīta atmaksas daļu samaksas termiņi, parādniekam piemērojamā likme, kā arī kredīta pilnīgās atmaksas termiņš, tas ir, 36 mēneši pēc tā piešķiršanas datuma. Gada procentu likme bija noteikta robežās no 35 % līdz 37,5 %, tās precīzais apmērs bija jānosaka pēc kredīta piešķiršanas.
- 19 Attiecīgā kredīta kopējā summa bija EUR 700, un kopējā summa, kas bija jāatmaksā aizņēmējai, līgumā bija noteikta EUR 1 087,56 apmērā.
- 20 Turklāt šajā līgumā bija paredzēts, ka dokuments ar nosaukumu “Sabiedrības *Home Credit Slovakia a.s.* aizdevuma līguma nosacījumi – naudas aizdevums” (turpmāk tekstā – “vispārējie nosacījumi”) ir minētā līguma neatņemama sastāvdaļa.
- 21 Šādi sagatavoto kredītlīgumu parakstīja *Home Credit Slovakia* un *K. Bíróová*. Turklāt saskaņā ar šī līguma noteikumiem pēdējā minētā ar savu parakstu apstiprināja, ka ir saņēmusi vispārējos nosacījumus, ka viņa ar tiem ir iepazinusies, ka šajos vispārējos nosacījumus ietvertās klauzulas ir skaidras un pietiekami precīzas, kā arī to, ka viņa ir izteikusi savu piekrišanu būt saistītai ar minētajiem vispārējiem nosacījumiem.
- 22 Pašus vispārējos nosacījumus kredītlīguma puses neparakstīja.

- 23 Saskaņā ar šiem vispārējiem nosacījumiem ir noteikts, ka aizņēmējai ir tiesības bez maksas jebkurā līguma spēkā esamības laikposma brīdī pieprasīt no aizdevēja konta izrakstu amortizācijas tabulas formā, kurā ir norādīti veicamie maksājumi, kā arī šo maksājumu atmaksas termiņi un nosacījumi, tostarp katra maksājuma sadalījums, norādot aizdevuma, procentu un – attiecīgā gadījumā – papildu izmaksu amortizāciju.
- 24 Tomēr minētajos vispārējos nosacījumos nebija precizēta proporcija, kādā katrs ikmēneša maksājums, ko aizņēmēja veic aizdevuma atmaksai, tiek izmantots, pirmkārt, procentu un izmaksu segšanai un, otrkārt, kapitāla amortizācijai.
- 25 Pēc divu ikmēneša maksājumu samaksas *K. Bíróová* pārstāja atmaksāt piešķirto kredītu. Tādēļ *Home Credit Slovakia* pieprasīja pirms termiņa atmaksāt pilnu kredīta summu un aicināja *K. Bíróová* atmaksāt kredītligumā paredzēto aizdevuma summu, nokavējuma procentus un kavējuma naudu.
- 26 Tā kā prasītā atmaksa netika veikta, *Home Credit Slovakia* cēla prasību iesniedzējtiesā, lai atgūtu savu parādu. Šajā ziņā šī tiesa izsaka šaubas par kredītliguma spēkā esamību, jo šos vispārējos nosacījumus puses nav parakstījušas, un tā uzskata, ka lietas risinājums ir atkarīgs no Direktīvas 2008/48 interpretācijas.
- 27 Šajos apstākļos *Okresný súd Dunajská Streda* (*Dunajská Streda* rajona tiesa, Slovākija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai jēdzieni “papīra formā” un “cits pastāvīgs informācijas nesējs”, kas ir paredzēti Direktīvas 2008/48 10. panta 1. punktā, kas aplūkots kopsakarā ar 3. panta m) punktu, ir interpretējami tādējādi, ka tie attiecas ne tikai uz līguma pušu parakstīta dokumenta tekstu (fiziskā formā, “hard copy”), kurā ir ietverti apstākļi (informācija), kas ir prasīti šīs direktīvas 10. panta 2. punkta a)–v) apakšpunktā, bet arī jebkuru citu dokumentu, uz ko minētajā tekstā ir atsauce un kas, pamatojoties uz valsts tiesībām, ir daļa no līguma (piemēram, aizdevēja sagatavots dokuments, kurā ir ietverti “vispārējie līguma nosacījumi”, “aizdevuma nosacījumi”, “tarifi” un “atmaksas grafiks”), pat ja šis dokuments pats par sevi neatbilst prasībai par “rakstveida formu” attiecīgo valsts tiesību izpratnē (piemēram, tāpēc, ka to nav parakstījušas līguma puses)?

2) Ņemot vērā atbildi uz pirmo jautājumu:

vai Direktīvas 2008/48 10. panta 1. un 2. punkts, kas aplūkoti kopsakarā ar tās 1. pantu, saskaņā ar kuru direktīvas mērķis ir attiecīgās nozares pilnīga saskaņošana, ir interpretējami tādējādi, ka tie nepieļauj tādus valsts tiesību aktus vai praksi, ar ko ir prasīts, lai visa 10. panta 2. punkta a)–v) apakšpunktā paredzētā informācija būtu ietverta vienā dokumentā, kas atbilst prasībai par “rakstveida formu” attiecīgās dalībvalsts tiesību izpratnē (t.i., principā vienā dokumentā, ko ir parakstījušas līguma puses), un patērīna kredītligumam nav atzītas pilnīgas tiesiskās sekas tikai tāpēc vien, ka daļa no minētās informācijas nav ietverta šajā parakstītajā dokumentā, arī tad, ja šī informācija (vai daļa no tās) ir ietverta atsevišķā dokumentā (piemēram, aizdevēja sagatavotā dokumentā, kurā ir ietverti “vispārējie līguma nosacījumi”, “aizdevuma nosacījumi”, “tarifi” un “atmaksas grafiks”), pat ja pašā rakstiskajā līgumā ir atsauce uz šo dokumentu, ir izpildīti valsts tiesībās paredzētie nosacījumi šī dokumenta iekļaušanai līgumā un šādā veidā noslēgtais patērīna kredītligums kopumā atbilst prasībām par līguma sagatavošanu uz “cita pastāvīga informācijas nesēja” direktīvas 10. panta 1. punkta izpratnē?

3) Vai Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta h) apakšpunkts ir interpretējams tādējādi, ka šajā tiesību normā prasītie dati (konkrēti – “maksājumu biežums”):

— ir jāprecizē konkrētā līguma nosacījumos (principā norādot precīzus datus (diena, mēnesis, gads) par katra atsevišķa maksājuma termiņu), vai

- pietiek, ka līgumā ir ietverta vispārēja atsauce uz objektīvi nosakāmiem parametriem, no kuriem var izrietēt šie dati (piemēram, ar klauzulām “ikmēneša maksājumi ir jāveic līdz katra kalendārā mēneša 15. datumam”, “pirmais maksājums ir jāveic līdz tā mēneša beigām, kurā ir parakstīts līgums, un visi nākamie maksājumi vienmēr ir jāveic mēneša laikā no iepriekšējā maksājuma termiņa beigām” vai ar citiem līdzīgiem formulējumiem)?
- 4) Ja pareiza ir interpretācija, kas ir pausta trešā jautājuma otrajā ievilkumā, vai Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta h) apakšpunkts ir interpretējams tādējādi, ka šajā tiesību normā prasītā informācija (konkrēti – “maksājumu biežums”) var tikt ietverta arī atsevišķā dokumentā, uz ko līgumā, kurš atbilst prasībai par rakstveida formu, ir atsauce (direktīvas 10. panta 1. punkta izpratnē), bet kas pats par sevi neatbilst šai prasībai (proti, principā to obligāti nav jābūt parakstījušām līguma pusēm; piemēram, runa var būt par aizdevēja sagatavotu dokumentu, kurā ir ietverti “vispārējie līguma nosacījumi”, “aizdevuma nosacījumi”, “tarifi” un “atmaksas grafiks”)?
- 5) Vai Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta i) apakšpunkts, aplūkojot to kopsakarā ar [tā paša noteikuma] h) apakšpunktu, ir interpretējams tādējādi, ka:
- kreditlīgumā uz noteiktu laiku, kurā aizdevuma atmaksa/amortizācija tiek īstenota, veicot atsevišķus maksājumus, tā noslēgšanas brīdī obligāti nav jābūt precīzi noteiktai tai katra atsevišķa maksājuma daļai, kas ir paredzēta aizdevuma atmaksai, un tai maksājuma daļai, kura ir paredzēta likumisko procentu un izmaksu segšanai (proti, līgumā obligāti nav jābūt ietvertam detalizētam atmaksāšanas/amortizācijas grafikam), bet šādi dati var tikt ietverti atmaksāšanas/amortizācijas grafikā, ko aizdevējs izsniedz aizņēmējam pēc tā lūguma, vai arī tādējādi, ka
 - šīs direktīvas 10. panta 2. punkta h) apakšpunkts aizņēmējam garantē papildu tiesības pieprasīt izrakstu no amortizācijas grafika attiecībā uz kādu precīzi noteiktu dienu kreditlīguma spēkā esamības laikā, tomēr šīs tiesības neatbrīvo līguma puses no pienākuma jau pašā līgumā ietvert individuāli saistībā ar konkrēto līgumu plānoto atsevišķo maksājumu (kas veicami, pamatojoties uz kreditlīgumu tā spēkā esamības laikā) sadalījumu starp aizdevuma atmaksu un likumisko procentu un izmaksu segšanu?
- 6) Ja pareiza ir interpretācija, kas ir pausta piektā jautājuma pirmajā ievilkumā, vai šis jautājums ietilpst pilnīgas saskaņošanas jomā, kas ir veikta ar Direktīvu 2008/48, un līdz ar to dalībvalsts direktīvas 22. panta 1. punkta izpratnē nevar prasīt, lai kreditlīgumā būtu precīzi noteikta tā katra atsevišķa maksājuma daļa, kas ir paredzēta aizdevuma atmaksai, un tā maksājuma daļa, kura ir paredzēta likumisko procentu un izmaksu segšanai (proti, ka detalizēts atmaksāšanas/amortizācijas grafiks ir līguma neatņemama sastāvdaļa)?
- 7) Vai Direktīvas 2008/48 1. panta noteikumi, saskaņā ar kuriem šīs direktīvas mērķis ir pilnīga attiecīgās nozares saskaņošana, vai arī tās 23. panta noteikumi, saskaņā ar kuriem sankcijām ir jābūt samērīgām, ir interpretējami tādējādi, ka minētā direktīva nepieļauj tādas valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām apstāklis, ka līgumā nav lielākās daļas no Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktā prasītajiem kreditlīguma elementiem, izraisa to, ka tiek uzskatīts, ka par piešķirto kredītu nav jāmaksā procenti un izmaksas, kā rezultātā aizņēmējam ir pienākums aizdevējam atmaksāt tikai summas, kas ir saņemtas saskaņā ar līgumu?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo un otro jautājumu

- 28 Ar savu pirmo un otro jautājumu, kas ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2008/48 10. panta 1. un 2. punkts, aplūkojot tos kopsakarā ar šīs direktīvas 3. panta m) punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, pirmkārt, visiem minētās direktīvas 10. panta 2. punktā minētajiem kredītliguma elementiem ir jābūt iekļautiem vienā dokumentā, otrkārt, kredītligums, kas ir sagatavots papīra formā, ir jāparaksta pusēm un, treškārt, šī parakstīšanas prasība ir piemērojama visiem šāda liguma elementiem.
- 29 Šajā ziņā, pirmām kārtām, ir jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2008/48 10. panta 1. punkta pirmās daļas formulējumu kredītligumus sagatavo papīra formā vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju.
- 30 Tomēr minētajā direktīvā nekas nenorāda uz to, ka šajā tiesību normā minētajiem kredītligumiem ir jābūt sagatavotiem tikai vienā dokumentā.
- 31 Kā izriet no Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta, aplūkojot to šīs direktīvas preambulas 31. apsvēruma gaismā, prasība kredītligumā, kas ir sagatavots papīra formā vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju, skaidri un lakoniski norādīt šajā tiesību normā minētos elementus ir vajadzīga, lai patērētājs varētu zināt savas tiesības un pienākumus.
- 32 Šī prasība palīdz sasniegt ar Direktīvu 2008/48 nosprausto mērķi, kurš ir vērsts uz to, lai patērētāja kredītu kontekstā attiecībā uz vairākām būtiskām jomām paredzētu pilnīgu un obligātu saskaņošanu, kas tiek uzskatīta par nepieciešamu, lai visiem Savienības patērētājiem nodrošinātu augstu un līdzvērtīgu viņu interešu aizsardzības līmeni un sekmētu funkcionējoša patērētāja kredītu iekšējā tirgus izveidi (šajā ziņā skat. spriedumu, 2016. gada 21. aprīlis, *Radlinger* un *Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, 61. punkts).
- 33 Lai gan, ņemot vērā šo mērķi, visi Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktā norādītie elementi nav obligāti jāiekļauj vienā dokumentā, tomēr ir jānorāda, ka, ievērojot šī panta 1. punktu, visiem šajā 2. punktā norādītajiem elementiem ir jābūt sagatavotiem papīra formā vai uz cita pastāvīga informācijas nesēja un tiem ir jābūt minētā liguma neatņemamām sastāvdaļām.
- 34 Tā kā Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktā norādītajiem elementiem ir jābūt norādītiem skaidri un lakoniski, ir nepieciešams, kā ģenerālvokāte būtībā ir norādījusi savu secinājumu 52. punktā, lai kredītligumā būtu iekļauta skaidra un precīza atsauce uz citiem [dokumentiem], kas ir papīra formā vai uz citiem pastāvīgiem informācijas nesējiem, kuros ir ietverti šie elementi un kuri ir faktiski nodoti patērētājam pirms liguma noslēgšanas, lai viņš patiešām varētu zināt visas savas tiesības un pienākumus.
- 35 Atsaucoties it īpaši uz Direktīvas 2008/48 3. panta m) punktā paredzēto “pastāvīga informācijas nesēja” definīciju, Tiesa ir nospriedusi, ka šim informācijas nesējam tādā pašā veidā kā informācijas nesējam papīra formā ir jānodrošina patērētājam attiecīgās informācijas pieejamība, lai vajadzības gadījumā ļautu viņam īstenot savas tiesības. Šajā ziņā ir nozīmīga patērētājam pieejamā iespēja uzglabāt personīgi viņam adresēto informāciju, tās satura atšķirību neesamības garantija, kā arī tās pieejamība atbilstošā laikposmā un iespēja to reproducēt, nemainot tās saturu (šajā ziņā saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 20. maija Direktīvu 97/7/EK par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem (OV 1997, L 144, 19. lpp.) skat. spriedumu, 2012. gada 5. jūlijs, *Content Services*, C-49/11, EU:C:2012:419, 42.–44. punkts).

- 36 Otrām kārtām, attiecībā uz jautājumu, vai kredītligumam, kas ir sagatavots papīra formā, ir jābūt pušu parakstītam atbilstoši attiecīgās dalībvalsts tiesībās paredzētajiem noteikumiem, ir jānorāda, ka Direktīvas 2008/48 10. panta 1. punkta pirmajā daļā nav veikta nekāda atsauce uz valsts tiesībām un ka tādējādi šajā tiesību normā norādītajiem jēdzieniem “papīra forma” un “pastāvīgs informācijas nesējs” ir patstāvīgs tvērums. To interpretāciju nevar noteikt valsts tiesību normas attiecībā uz formu, kādā ir jāsagatavo kredītligumi.
- 37 Lai gan jēdziens “papīra forma” šajā direktīvā nav definēts, tās 3. panta m) punktā ir paredzēts, ka “pastāvīgs informācijas nesējs” nozīmē jebkuru instrumentu, kas dod iespēju patērētājam uzglabāt informāciju, kura adresēta personīgi viņam, tā, lai tā būtu pieejama turpmākai atsaucei par laika posmu, kurš atbilst informācijas mērķiem, un lai uzglabāto informāciju varētu neizmainītā veidā pavairot.
- 38 Jau no Direktīvas 2008/48 10. panta 1. punkta formulējuma izriet, ka jēdziens “papīra forma” attiecas uz līdzekli, uz kura kredītligums ir sagatavots, neprasot šādu informācijas nesēju parakstīt. Tomēr iesniedzējtiesa vēlas precīzāk noskaidrot, vai ar šo direktīvu netiek pieļauts, ka dalībvalsts šādu prasību paredz valsts tiesību aktos.
- 39 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka atbilstoši Direktīvas 2008/48 10. panta 1. punkta otrās daļas redakcijai šis pants tiek piemērots, neskarot nekādus valsts noteikumus attiecībā uz kredītligumu noslēgšanas spēkā esamību, kas atbilst Savienības tiesību aktiem.
- 40 Prasība, ka kredītligumam, kas ir sagatavots papīra formā, ir jābūt pušu parakstītam, kura, kā izriet it īpaši no šī sprieduma 26. punkta, pamatlietā aplūkojamajās valsts tiesībās ir paredzēta kā līguma spēkā esamības nosacījums, ir valsts noteikums, kas attiecas uz kredītligumu noslēgšanas spēkā esamību minētās Direktīvas 2008/48 tiesību normas izpratnē.
- 41 Šāda prasība netiek aizliegta nedz ar Direktīvu 2008/48, kuras mērķis ir patēriņa kredītu kontekstā noteiktās būtiskās jomās paredzēt pilnīgu un obligātu saskaņošanu, kas tiek uzskatīta par nepieciešamu, lai visiem Savienības patērētājiem nodrošinātu augstu un līdzvērtīgu viņu interešu aizsardzības līmeni un sekmētu funkcionējoša patērētāju kredītu iekšējā tirgus izveidi (šajā ziņā skat. spriedumus, 2014. gada 27. marts, *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 42. punkts; 2014. gada 18. decembris, *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2464, 21. punkts, kā arī 2016. gada 21. aprīlis, *Radlinger* un *Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, 61. punkts), nedz ar Savienības tiesībām vispārīgi.
- 42 Trešām kārtām, saistībā ar jautājumu, vai šī valsts tiesību aktos paredzētā parakstīšanas prasība var tikt piemērota visiem šādu līgumu elementiem, ir jānorāda, ka “kredītligumā” Direktīvas 2008/48 3. panta c) punkta izpratnē, kas saskaņā ar šīs direktīvas 10. panta 1. punktu ir sagatavots papīra formā vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju, ir skaidri un precīzi jānorāda minētās direktīvas 10. panta 2. punktā minētie elementi.
- 43 Tādējādi, kā ģenerālvokāte ir norādījusi savu secinājumu 35. punktā, visi šie elementi ir obligāti jāiekļauj šādā līgumā.
- 44 Šajos apstākļos, ja dalībvalsts savos iekšējos tiesību aktos paredz, ka parakstīšanas prasība ir piemērojama visiem šī līguma elementiem, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, šāda prasība netiek aizliegta nedz ar Direktīvu 2008/48, nedz ar Savienības tiesībām kopumā.

45 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo un otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2008/48 10. panta 1. un 2. punkts, aplūkojot tos kopsakarā ar šīs direktīvas 3. panta m) punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka:

- kredītlīgumam nav obligāti jābūt sagatavotam tikai vienā dokumentā, bet visiem minētās direktīvas 10. panta 2. punktā minētajiem elementiem ir jābūt sagatavotiem papīra formā vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju;
- ar to netiek aizliegts, ka dalībvalsts savos iekšējos tiesību aktos paredz, pirmkārt, ka kredītlīgumam, kuram ir piemērojama Direktīva 2008/48 un kas ir sagatavots papīra formā, ir jābūt pušu parakstītam un, otrkārt, ka šī parakstīšanas prasība ir piemērojama visiem šīs direktīvas 10. panta 2. punktā minētajiem šī līguma elementiem.

Par trešo un ceturto jautājumu

46 Ar savu trešo un ceturto jautājumu, kas ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta h) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ir nepieciešams, lai kredītlīgumā katrs maksājums, kas patērētājam ir jāveic, būtu norādīts, atsaucoties uz precīzu datumu, vai arī šajā ziņā pietiek ar vispārēju šajā līgumā ietvertu norādi, kas ļauj identificēt šo maksājumu datumus.

47 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka šajā tiesību normā ir norādīts, ka kredītlīgumā skaidri un lakoniski norāda patērētāja veicamo maksājumu apjomu, skaitu un biežumu un – attiecīgā gadījumā – kārtību, kādā maksājumus novirzīs dažādu nesamaksāto maksājumu samaksai, kuriem piemēro dažādas aizņēmuma likmes.

48 Kā ģenerālvokāte ir norādījusi savu secinājumu 55. punktā, minētās tiesību normas mērķis ir nodrošināt, lai patērētājs zinātu datumu, kad ir maksājams katrs veicamais maksājums.

49 Tādējādi, ja šī līguma noteikumi ļauj patērētājam bez grūtībām un droši identificēt šo maksājumu datumus, šis mērķis ir sasniegts.

50 Šajos apstākļos uz trešo un ceturto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta h) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka nav vajadzīgs, lai kredītlīgumā būtu norādīts katrs no patērētāja veicamajiem maksājumiem, atsaucoties uz precīzu datumu, ja vien šī līguma noteikumi ļauj šim patērētājam bez grūtībām un droši identificēt šo maksājumu datumus.

Par piekto un sesto jautājumu

51 Ar savu piekto un sesto jautājumu, kas ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta h) un i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kredītlīgumā uz noteiktu laiku, kurā kapitāla amortizācija ir paredzēta ar secīgu maksājumu veikšanu, amortizācijas tabulā ir jāprecizē, kāda katra maksājuma daļa tiks izmantota šī kapitāla atmaksai, un, ja uz šo jautājumu ir sniegta noliedzoša atbilde, – vai, ņemot vērā šīs direktīvas 22. panta 1. punktu, ar šīm tiesību normām netiek pieļauts, ka dalībvalsts šādu pienākumu paredz savos iekšējos tiesību aktos.

52 Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, ir jāatgādina, kā ir norādīts šī sprieduma 47. punktā, ka šīs direktīvas 10. panta 2. punkta h) apakšpunktā ir paredzēts, ka kredītlīgumā ir jānorāda tikai patērētāja veicamo maksājumu apjoms, skaits un biežums un – attiecīgā gadījumā – kārtība, kādā maksājumus novirzīs dažādu nesamaksāto maksājumu samaksai, kuriem piemēro dažādas aizņēmuma likmes.

- 53 No minētās direktīvas 10. panta 2. punkta i) apakšpunkta un 3. punkta izriet, ka vienīgi pēc patērētāja lūguma, kas var tikt izteikts jebkurā brīdī kredītliguma darbības laikā, aizdevējam ir pienākums izsniegt viņam bez maksas konta izrakstu amortizācijas tabulas formā.
- 54 Ņemot vērā šo tiesību normu skaidro formulējumu, ir jākonstatē, ka Direktīvā 2008/48 nav paredzēts pienākums iekļaut kredītligumā šādu konta izrakstu amortizācijas tabulas formā.
- 55 Saistībā ar dalībvalstu iespēju paredzēt šādu pienākumu savos iekšējos tiesību aktos ir jāuzsver, ka saistībā ar līgumiem, kas ietilpst Direktīvas 2008/48 piemērošanas jomā, dalībvalstis nevar paredzēt līguma pusēm pienākumus, kas nav paredzēti šajā direktīvā, ja tajā ir ietverti saskaņoti noteikumi jomā, uz kuru attiecas šie pienākumi (skat. pēc analogijas spriedumu, 2012. gada 12. jūlijs, *SC Volksbank România*, C 602/10, EU:C:2012:443, 63. un 64. punkts).
- 56 Ir jākonstatē, ka ar Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktu ir veikta šāda saskaņošana attiecībā uz kredītligumos obligāti iekļaujamo informāciju.
- 57 Protams, saskaņā ar šīs direktīvas 10. panta 2. punkta u) apakšpunktu kredītligumā attiecīgā gadījumā skaidri un lakoniski ir jānorāda citi līguma noteikumi un nosacījumi. Tomēr šīs tiesību normas mērķis ir paredzēt pienākumu līgumā, kas ir sagatavots papīra formā vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju, iekļaut ikvienu klauzulu un nosacījumu, par ko puses ir vienojušās savās līgumiskajās attiecībās saistībā ar kredītu.
- 58 Tomēr minētā tiesību norma nevar tikt interpretēta kā tāda, ar ko dalībvalstīm ir atļauts savos iekšējos tiesību aktos paredzēt pienākumu iekļaut kredītligumā citus elementus, nevis tos, kas ir uzskaitīti minētās direktīvas 10. panta 2. punktā.
- 59 Tādējādi uz piekto un sesto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta h) un i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kredītligumā uz noteiktu laiku, kurā kapitāla amortizācija ir paredzēta ar secīgu maksājumu veikšanu, amortizācijas tabulas veidā nav jāparedz, kāda katra maksājuma daļa tiks izmantota šī kapitāla atmaksai. Ar šīm tiesību normām, aplūkojot tās kopsakarā ar šīs direktīvas 22. panta 1. punktu, netiek pieļauts, ka dalībvalsts šādu pienākumu paredz savos iekšējos tiesību aktos.

Par septīto jautājumu

- 60 Ar savu septīto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2008/48 23. pants ir interpretējams tādējādi, ka ar to tiek pieļauts, ka dalībvalsts savos iekšējos tiesību aktos paredz, ka gadījumā, ja kredītligumā nav minēti visi elementi, kas ir prasīti ar šīs direktīvas 10. panta 2. punktu, šis līgums tiek uzskatīts par atbrīvotu no procentu maksājumiem un izmaksām.
- 61 Šajā kontekstā vispirms ir jāatgādina, ka no Direktīvas 2008/48 23. panta izriet, ka dalībvalstis pieņem noteikumus par sankcijām, kas piemērojamas par valsts noteikumu, kuri pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, pārkāpumiem, un veic visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu sankciju īstenošanu.
- 62 Tomēr no minētās direktīvas preambulas 47. apsvēruma izriet, ka, lai gan minēto sankciju sistēmas izvēle paliek dalībvalstu ziņā, sankcijām ir jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām (šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 27. marts, *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 43. punkts).
- 63 Tiesa ir arī nospriedusi, ka sankciju stingrībai ir jāatbilst pārkāpumu, kas ar tām tiek sodīti, smagumam, nodrošinot patiešām preventīvu ietekmi, tai pat laikā ievērojot vispārējo samērīguma principu (skat. spriedumu, 2014. gada 27. marts, *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 64 Šajā ziņā 2014. gada 27. marta spriedumā *LCL Le Crédit Lyonnais* (C-565/12, EU:C:2014:190) Tiesa jau ir novērtējusi šādu dalībvalsts paredzētai sankciju sistēmai noteiktu ierobežojumu ievērošanu, šajā gadījumā – saistībā ar sankciju, kura izpaužas kā aizdevēja tiesību uz procentu maksājumiem zaudēšana principā pilnā apmērā gadījumā, ja ir pārkāpts Direktīvas 2004/48 8. pantā paredzētais pirms līguma noslēgšanas īstenojamais aizdevēja pienākums novērtēt aizņēmēja kredītspēju.
- 65 Ņemot vērā patērētāju aizsardzības mērķa nozīmīgumu, kuram paredzēts aizdevēja pienākums pārbaudīt aizņēmēja kredītspēju, Tiesa ir nospriedusi, ka, ja procentu maksājumu zaudēšanas sankcija izrādītos pavājināta vai pat pilnībā neiedarbīga, no tā noteikti izrietētu, ka tai nav īsti preventīvas iedarbības (šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 27. marts, *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 52. un 53. punkts).
- 66 Saistībā ar noteiktas informācijas par ar kredītu saistītiem atmaksas nosacījumiem un izmaksām neiekļaušanu kredītlīgumā Tiesa arī ir nospriedusi, ka, ņemot vērā ar Padomes 1986. gada 22. decembra Direktīvu 87/102/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu (OV 1987, L 42, 48. lpp.), kurā grozījumi ir izdarīti ar Parlamenta un Padomes 1998. gada 16. februāra Direktīvu 98/7/EK (OV 1998, L 101, 17. lpp.; turpmāk tekstā – “Direktīva 87/102”), sasniedzamo mērķi aizsargāt patērētāju pret netaisnīgiem līguma noteikumiem un lai dotu tam iespēju līguma noslēgšanas brīdī būt pilnībā informētam par parakstīta līguma turpmākas īstenošanas nosacījumiem, šīs direktīvas 4. pantā bija noteikts, ka aizņēmēja rīcībā ir jābūt visai informācijai, kura var ietekmēt viņa saistību apjomu (šajā ziņā skat. spriedumu, 2015. gada 9. jūlijs, *Bucura*, C-348/14, nav publicēts, EU:C:2015:447, 57. punkts).
- 67 Norāde par gada procentu likmi kredītlīgumā ir tikusi uzskatīta par tādu, kurai ir būtiska nozīme Direktīvas 87/102 kontekstā, it īpaši tāpēc, ka tā ļauj patērētājam novērtēt savu saistību apmēru (šajā ziņā skat. rīkojumu, 2010. gada 16. novembris, *Pohotovost*, C-76/10, EU:C:2010:685, 70. un 71. punkts).
- 68 Direktīva 87/102 ir tikusi interpretēta tādējādi, ka tajā valsts tiesai ir ļauts pēc savas ierosmes piemērot tiesību normas, ar kurām valsts tiesībās transponēts šīs direktīvas 4. pants un ir paredzēts, ka gada procentu likmes nenorādīšana patēriņa kredīta līgumā nozīmē, ka piešķirtais kredīts ir uzskatāms par atbrīvotu no procentiem un izmaksām (šajā ziņā skat. rīkojumu, 2010. gada 16. novembris, *Pohotovost*, C-76/10, EU:C:2010:685, 76. punkts).
- 69 Ņemot vērā šī sprieduma 63.–68. punktā minēto judikatūru, ir jākonstatē, ka par pienākumu, kuriem Direktīvas 2008/48 kontekstā ir būtiska nozīme, pārkāpumu, kuru ir pieļāvis aizdevējs, atbilstoši valsts tiesību aktiem var tikt piemērota sankcija, paredzot šī aizdevēja tiesību uz procentu maksājumiem un izdevumiem zaudēšanu.
- 70 Šāda būtiska nozīme ir pienākumam paredzēt kredītlīgumā tostarp tādus elementus kā gada procentu likme, kas ir minēta Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta g) apakšpunktā, maksājumu skaits un biežums atbilstoši šīs direktīvas 10. panta 2. punkta h) apakšpunktam, kā arī attiecīgā gadījumā – notāra nodevas, vajadzīgo galvojumu un apdrošināšanas esamība, kā paredzēts šīs direktīvas 10. panta 2. punkta n) un o) apakšpunktā.
- 71 Tā kā šo elementu nenorādīšana kredītlīgumā var apdraudēt patērētāja iespēju novērtēt savu saistību apjomu, valsts tiesību aktos paredzētā sankcija, ar kuru aizdevējs zaudē tiesības uz procentu maksājumiem un izdevumiem, ir uzskatāma par samērīgu Direktīvas 2008/48 23. panta un šī sprieduma 63. punktā atgādinātās judikatūras izpratnē.

- 72 Tomēr nevar tikt uzskatīta par samērīgu atbilstoši šiem valsts tiesību aktiem veikta sankcijas piemērošana, kas rada nopietnas sekas aizdevējam, ja nav norādīti tādi no Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktā minētajiem elementiem, kas pēc savas būtības nevar ietekmēt patērētāja iespēju novērtēt savu saistību apjomu, tādi kā, piemēram, šīs direktīvas 10. panta 2. punkta v) apakšpunktā minētais kompetentās uzraudzības iestādes nosaukums un adrese.
- 73 Šajos apstākļos uz septīto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2008/48 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to tiek pieļauts, ka dalībvalsts savos iekšējos tiesību aktos paredz, ka gadījumā, ja kredītlīgumā nav minēti visi elementi, kas ir prasīti ar šīs direktīvas 10. panta 2. punktu, šis līgums tiek uzskatīts par atbrīvotu no procentiem un izmaksām, ciktāl runa ir par elementu, kura neesamība var apdraudēt patērētāja iespēju novērtēt savu saistību apjomu.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 74 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Direktīvas 2008/48/EK par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 87/102/EEK 10. panta 1. un 2. punkts, aplūkojot tos kopsakarā ar šīs direktīvas 3. panta m) punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka:
 - kredītlīgumam nav obligāti jābūt sagatavotam tikai vienā dokumentā, bet visiem minētās direktīvas 10. panta 2. punktā minētajiem elementiem ir jābūt sagatavotiem papīra formā vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju;
 - ar to netiek aizliegts, ka dalībvalsts savos iekšējos tiesību aktos paredz, pirmkārt, ka kredītlīgumam, kuram ir piemērojama Direktīva 2008/48 un kas ir sagatavots papīra formā, ir jābūt pušu parakstītam un, otrkārt, ka šī parakstišanas prasība ir piemērojama visiem šīs direktīvas 10. panta 2. punktā minētajiem šī līguma elementiem;
- 2) Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta h) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka nav vajadzīgs, lai kredītlīgumā būtu norādīts katrs no patērētāja veicamajiem maksājumiem, atsaucoties uz precīzu datumu, ja vien šī līguma noteikumi ļauj šim patērētājam bez grūtībām un droši identificēt šo maksājumu datumus;
- 3) Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta h) un i) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kredītlīgumā uz noteiktu laiku, kurā kapitāla amortizācija ir paredzēta ar secīgu maksājumu veikšanu, amortizācijas tabulas veidā nav jāparedz, kāda katra maksājuma daļa tiks izmantota šī kapitāla atmaksai. Ar šīm tiesību normām, aplūkojot tās kopsakarā ar šīs direktīvas 22. panta 1. punktu, netiek pieļauts, ka dalībvalsts šādu pienākumu paredz savos iekšējos tiesību aktos;
- 4) Direktīvas 2008/48 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to tiek pieļauts, ka dalībvalsts savos iekšējos tiesību aktos paredz, ka gadījumā, ja kredītlīgumā nav minēti visi elementi, kas ir prasīti ar šīs direktīvas 10. panta 2. punktu, šis līgums tiek uzskatīts par atbrīvotu no procentiem un izmaksām, ciktāl runa ir par elementu, kura neesamība var apdraudēt patērētāja iespēju novērtēt savu saistību apjomu.

[Paraksti]